

1. Волков Е.С. Общение как фактор адаптации личности студента к профессии учителя // Студенческий коллектив и формирование личности будущего учителя / Е.С.Волков. – Сб. науч. тр. – М., 1981. – 160 с.
2. Лактионов А.Л. Альтернативные ценностные системы как феномен общественной жизни: сущность, содержание, основные черты // Вестник Московского государственного областного университета / А.Л. Лактионов. – 2010. – № 4.
3. Орлов А.А. Профессиональное мышление учителя как ценность / А.А.Орлов // Педагогика. – 1995. – №6. – С. 63-68.
4. Сластенин В.А. Ценностные ориентации и профессиональное самосознание учителя // Ценностные ориентации в сфере педагогического образования: история и современность (в 2-х т.) / Под ред. З.И. Равкина. – Т.1. – М., 1995. – С. 3-15.
5. Шиянов Е.Н., Котова И.Б. Развитие личности в обучении: Учебное пособие для студентов педагогических вузов / Е.Н.Шиянов, И.Б.Котова. – М., 1999.

НЕВЕРБАЛЬНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧА ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

ТУРЧИН О.В.

Copyright © 2013

Професійна майстерність сучасного викладача іноземної мови вимагає від нього постійного вдосконалення певних умінь, знань і навичок, пошуку нових методів навчання. В даний час на сторінках психолого-педагогічної літератури велика увага приділяється проблемі фасилітації невербальним компонентом (міміка, жести, погляд тощо) процесу вивчення іноземної мови, котрий дає викладачу можливість зробити передачу інформації доступнішою і зрозумілішою. Невербальні засоби педагогічної техніки дають змогу викладачеві підсилити дієвість вербальних засобів і додатково виражати наміри, почуття, думки, переживання партнера по спілкуванню. Тому очевидним є той факт, що для підвищення результативності навчального процесу викладач повинен враховувати психологічні умови застосування невербальних комунікативних засобів, вміле використання яких робить його мову емоційнішою й експресивнішою. Л. М. Мітіна стверджує, що взаємодія учня і викладача полягає, перш за все, в обміні між ними інформацією пізнавального і афективно-оцінного характеру. І передача цієї інформації здійснюється як вербальним шляхом, так і за допомогою різноманітних засобів невербальної комунікації [2]. У жестах, погляді, рухах викладача учні мають відчувати впевненість у собі, доброзичливість, привітність. Викладач також повинен вміти правильно стояти біля дошки, сидіти за робочим столом та пересуватися по класу.

Для викладача іноземної мови дуже важливо встановити правильний темп мовлення, який повинен відповідати його темперamentу і бути природним. Використовуючи правильний темп мовлення, вдається досягти не лише розуміння іноземної мови без перекладу, але й заощадити час. Вміле і доречне використання викладачем міміки та жестів здатне напругнути учнів на правильне розуміння невідомих іншомовних слів, підштовхнути їх до розмови, заохотити до виконання завдання, зняти емоційне напруження та страх перед помилками.

Мімічна сторона спілкування є надзвичайно важливою, оскільки може істотно допомогти у встановленні контакту. Велике різноманіття мімічних рухів надає викладачу можливість виразити свій емоційний стан, почуття, настрої, ставлення до конкретного явища чи події, до учнів та їх відповідей. Міміка повинна бути органічною частиною психічного стану викладача. За допомогою міміки він може виражати почуття радості, задоволення, схвалення, гніву, невдоволення тощо. Широкий діапазон почуттів виражають посмішка, очі та брови. Зокрема блиск очей і виразність погляду свідчать про зацікавленість співрозмовником та предметом обговорення. А підняті брови, запитальний погляд свідчать про подив, сумніви, потребу в додатковому роз'ясненні чи в наведенні нових аргументів.

Важливе місце у невербальному спілкуванні викладача займає погляд. Саме він має надзвичайно великий вплив на учнів. Прямий погляд викладача, звернений до учнів, передає його діалогічну інтенцію, створює зоровий контакт. Відкритий, доброзичливий погляд також емоційно живить учнів. Вплив погляду залежить від дистанції спілкування. Чим ближче до викладача знаходиться учень, тим сильнішим буде вплив погляду. Викладач інтуїтивно вибирає оптимальну відстань спілкування. Він може використовувати просторову близькість для встановлення довірливих стосунків з учнями, проте повинен пам'ятати, що надмірне наближення до співрозмовника виглядає нетактовно і може трактуватись як зазіхання на особистий простір.

Не можна залишати без уваги і систему жестів, яка відіграє важливу роль у професійній діяльності викладача. Іноді саме жести мають більшу вагу у спілкуванні, ніж слово. Як зазначає Є. О. Петрова, жестикуляція педагога є для учнів одним з індикаторів його ставлення до них. Жест має властивість "таємне робити явним", про що викладач завжди повинен пам'ятати [3]. Викладач завжди перебуває у центрі уваги учнів, тому йому часто доводиться контролювати свої жести, намагаючись приховати своє фізичне нездужання, поганий настрій чи втому. Жести викладача повинні бути органічними, без різких рухів і напруження, виправдані, доцільними, правдиво й природно виражати зміст мовлення і думки. Під час використання жестів разом з вербальними засобами підсилюється ефект достовірності інформації, ступінь розуміння та запам'ятовування. Тому викладачеві

іноземної мови необхідно використовувати жести, котрі мають те саме значення, що виражає мовлення, щоб уникнути труднощів розуміння іншомовного повідомлення з боку учнів.

У підсумку *висновуємо*: складовою професійної майстерності викладача іноземної мови є гармонійне поєднання вербальних та невербальних засобів спілкування. Тому на ефективність викладання іноземної мови впливають не лише хороші знання мови, багатий словниковий запас, але й володіння експресивними можливостями та інтонаційною виразністю мовлення, оскільки афективно-мімічне уподібнення є найбільш раннім і водночас універсальним онтогенетичним механізмом засвоєння соціокультурного досвіду [1].

1. Карпенко З. С. Експресивна психотехніка для дітей / З. С. Карпенко. – К.: НПЦ Перспектива, 1997. – 96 с.
2. Митина Л. М. Управлять или подавлять: выбор стратегии профессиональной деятельности педагога / Л. М. Митина // Директор школы. – 1999. – №2. – С. 15.
3. Петрова Е. А. Жесты в педагогическом процессе: учебное пособие / Е. А. Петрова. – М.: Моск. городское пед. общество, 1998. – 278 с.

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ФАХІВЦЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ЗАСОБАМИ ТРЕНІНГОВИХ ЗАНЯТЬ

МАТВІЙЧУК С.

Copyright © 2013

На сучасному етапі розвитку соціальної роботи в Україні як фахової діяльності підвищився інтерес не тільки до проблем розвитку теорії та практики соціальної роботи, але і до особистості професіонала, його особливостей та якісних характеристик. В цьому контексті особливу актуальність отримують проблеми розвитку професійної майстерності соціальних працівників, шляхів посилення підготовки та перепідготовки спеціалістів соціальної сфери, саме тому *метою* даної роботи і є теоретичний аналіз професійної майстерності спеціаліста соціальної роботи.

Соціальна робота об'єднує в собі і покликання, і професію, тому професійність може вимірюватися ступенем гармонізації цих складових, їх цілісністю та системністю. Становлення професійності завжди починається з професійної підготовки та виховання фахівців, поетапного формування системи практичних навичок системи соціальної роботи та професійної майстерності. За акмеологічного підходу (Е. Зеєр) шлях особистості до вершин професіоналізму має п'ять стадій (ступенів): оптацію, професійну підготовку, адаптацію, власне професіоналізацію та досягнення майстерності в обраній справі [5, с. 242]. Професійна майстерність як складова частина професійності в соціальній роботі є сукупністю наступних якостей фахівця, які відображають ступінь його кваліфікації, рівень знань та навичок у здійсненні комплексу заходів із надання соціальних послуг населенню: висока кваліфікація працівника, який пройшов спеціалізовану підготовку та навчання, володіння стійкими навичками у роботі з різними категоріями населення, ефективне застосування на практиці сучасних технологій у сфері соціальної роботи; висока компетентність та відповідність дій вимогам державних стандартів у царині соціального обслуговування; максимальне використання знань та умінь у здійсненні соціальної роботи у поєднанні з індивідуальними здібностями; уміння завойовувати довіру у клієнтів і колег, проявляти чуйність, впливати на людей, знаходити підхід рефлексії до клієнта та його проблем [7, с. 370]. Це дозволяє говорити про людину, яка володіє означеними якостями і здійснює організацію різних видів діяльності, як про цілісного суб'єкта професійної діяльності, котрий досить повно характеризує особистість соціального працівника. Іншими словами, професійна майстерність – це рівень оволодіння індивідом своєю спеціальністю, своєю професією; це показник залучення працівника соціальної служби до професіоналізму в соціальній роботі. Професійна майстерність тут більшою мірою залежить від особистих якостей професіонала, а також від його знань й умінь, що визначається об'єктивними й суб'єктивними факторами. Саме об'єктивними факторами формування професійної майстерності соціального працівника є система знань, умінь, навичок [8].

Тривають суперечки щодо використання соціальними працівниками окремих методів практичної психології, особливо – психотерапії, а також психотерапевтичних та соціально-психологічних тренінгів. Теоретики та практики виділяють наступні загальні функції соціального працівника: діагностична, прогностична, правозахисна, організаторська, попереджувально-профілактична, соціально-медична, соціально-педагогічна, комунікативна, психологічна, соціально-побутова. Крім зазначених деякі дослідники звертають особливу увагу також на корекційну, психотерапевтичну, рекламно-пропагандистську, соціально-економічну, контрольну-наглядову, науково-дослідницьку, освітню функції. Всі ці функції дозволяють соціальному працівникові ефективно виконувати свою роботу, однак на особливе місце варто поставити тренінгові роботи з клієнтами. Тренінг (з англ. *train* — тренувати, тренуватися) — це сукупність психотерапевтичних, психокорекційних та навчальних методів, спрямованих на розвиток навичок самопізнання і саморегуляції, спілкування і міжособистісної взаємодії, комунікативних і професійних умінь. У вітчизняній психології поширене визначення тренінгу як одного з активних методів навчання або соціально-психологічного впливу. Як у психології чи психотерапії, так і у практичній соціальній роботі тренінг може проводитися як для окремої особи (що буває